

Nr 257

Av herr Persson, Helmer, och herr Öhman, om ökad medels-
anvisning för förvärv av enskilda företag för
elektrisk distributionsverksamhet.

Elkraftsproduktionen har ökat kraftigt under efterkrigstiden och beräknas under innevarande år, under förutsättning av normal vattentillgång, uppgå till 24 miljarder kilowattimmar. De planer som föreligger för fortsatt utbyggnad avser fram till 1960 en ytterligare produktionsökning med 40 procent eller till 34,2 miljarder kilowattimmar. Sverige torde härigenom komma att inta en tätplats i Europa och världen i fråga om utvinning av elkraft.

Mot den imponerande utveckling, som kännetecknar elkraftsutvinningen i stort, bildar emellertid detaljdistributionen — särskilt på landsbygden — en beklämmande kontrast. Visserligen har under de sistförflutna 15 åren en genomgripande förbättring skett så till vida, att av ca 700 000 hushåll på landsbygden endast 30 000 vid slutet av 1953 alltjämt saknade elektricitet. Men detaljdistributionen är på landsbygden splittrad på inte mindre än 2 750 företag, av vilka de flesta är för små eller befinner sig i ett undermåligt skick. Av elkraftsutredningen framgår således, att man med hänsyn till överföringsförmågan endast kan beteckna 5 procent av dem som mycket bra och 35 procent som bra, medan 45 procent måste betecknas som dåliga och resterande 15 procent som mycket dåliga. Elkraftsutredningens bedömning lyder:

Sammanfattningsvis kan således sägas att landsbygdens anläggningar ofta icke är i tillfredsställande skick sett från drifts- och säkerhetssynpunkt och att nätens överföringsförmåga måste bedömas som i stor utsträckning otillräcklig. Näten är till stora delar sådana att de, om inte betydande förbättringar snart åstadkommes, icke på ett nöjaktigt sätt kan tillgodose de ökade behov, som kan förväntas inom den närmaste tiden. Särskilt näten tillhörande små distributionsföretag är otillräckliga.

Det innebär att den elektrifiering, som hittills skett på landsbygden och som i huvudsak avsett belyningsändamål, måste utvidgas för att tillgodose de starkt ökade behov som följt av jordbrukets mekanisering och småindustriens utveckling. Elkraftsutredningen framhåller alldeles riktigt, att det bl. a. ur befolknings- och näringspolitiska synpunkter är önskvärt att en sådan upprustning realiserats så snart som möjligt. Framför allt är detta angeläget för Norrlands vidkommande. Elkraftsutredningen erinrar om de synpunkter, som tidigare utvecklats av norrlandskommittén i detta avseende, och tillägger:

Oavsett den i och för sig gynnsamma utvecklingen av elektrifieringens utbredning i Norrland, vilken dessutom fortfarande pågår i relativt snabb takt, kan man emellertid understryka norrlandskommitténs uppgifter rörande bristfälligheter i den rådande elektrifieringen. Dessa bristfälligheter yttrar sig i otillräcklig krafttillgång inom vissa områden samt otillräcklig belastningsbarhet hos detaljdistributionsnät och överföringslinjer med alltför stora spänningsfall och alltför dålig driftsäkerhet som följd. Detta medför givetvis kännbara begränsningar i möjligheten att utnyttja elkraften för hushållens och lantbrukets behov och kanske icke minst för småindustrien och hantverket. Visserligen förekommer dylika olägenheter på landsbygden även inom sydligare områden, men det förefaller icke osannolikt, att besvärligheterna härvidlag är störst i Norrland med dess glesare bebyggelse och därav följande större svårigheter att på ekonomiska grunder utföra tillräckligt starka kraftnät.

Utredningen tillägger, att förhållandena för företagen i de inre delarna av övre Norrland över lag torde vara avsevärt sämre än för landsbygdsföretagen i övrigt.

Av distributionsföretagen på landsbygden har 2 330 eller 84 procent ett förbrukarantal understigande 500 per företag. Det innebär, för att citera elkraftsutredningen, "att ett stort antal distributionsföretag saknar förutsättningar för en självbärande verksamhet". Man har kommit fram till att ett distributionsföretag, om det skall kunna drivas rationellt, bör omfatta 1 600 till 2 100 förbrukare. Om den genomsnittliga storleken per företag sättes till 2 000 förbrukare så borde antalet distributionsföretag på landsbygden reduceras till ca 450.

Kostnaderna för denna strukturrationalisering resp. för den i övrigt erforderliga upprustningen av landsbygdens elkaftsförsörjning har beräknats till 400 milj. kronor. Härav har statens andel angivits till 150 milj. kronor, vilket utslaget över en 15-årsperiod skulle göra 10 milj. kronor per år. Det visar att det är möjligt att medelst en relativt blygsam ökning av statsutgifterna inom överskådlig tid främja en tillfredsställande lösning av landsbygdens elkraftsproblem.

Utan att nu ingå på frågan om förststatligande resp. "alternativa vägar" för elkaftsförsörjningens rationalisering vill vi understryka nödvändigheten av att upprustningen av landsbygdens elkaftsförsörjning omedelbart påbörjas. I åtskilliga fall torde det förutsätta att staten inlöser resp. distributionsföretag, medan staten i andra fall — t. ex. kommunala företag eller eljest sådana som inte drivs i enskilt vinstsyfte — bör utanordna lån eller anslag i erforderlig omfattning och på generösa villkor.

I statsverkspropositionen, bilaga 27, har för nästa budgetår upptagits ett anslag på 1,5 milj. kronor för förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet. Dessutom finns i behållning från

föregående budgetår 302 000 kronor. Hur långt förslår det? Vattenfallsstyrelsen meddelar i anslutning härtill, att ett större köp för närvarande är under behandling, för vilket likviden kan komma att uppgå till ca en miljon kronor. Det innebär, att det under nästa budgetår högst skulle kunna bli fråga om inlösen av ett par distributionsföretag. Man bör i sammanhanget observera, att vattenfallsstyrelsen finner det antagligt "att behovet av ingripanden för att säkra en för konsumenterna gynnsam utveckling av kraftförsörjningen inom vissa områden och undvika olämpliga äganderättsförhållanden etc. successivt kommer att öka". Att det disponibla beloppet under sådana förhållanden — och främst med tanke på de behov som redovisats av elkraftsutredningen — är otillräckligt torde vara uppenbart.

Departementschefen har biträtt det begärda anslaget på 1,5 milj. kronor men samtidigt minskat det belopp, som vattenfallsstyrelsen begärt för distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk, från 130 till 120 milj. kronor — utan annan motivering än en summarisk hänvisning till "de ekonomiska utsikterna för det kommande budgetåret". Vi finner icke detta motiv acceptabelt. För att utan tidsutdräkt kunna tillgodose de trängande behov, som redovisats i fråga om landsbygdens elkraftsförsörjning, är det angeläget att riksdagen ställer medel till förfogande i erforderlig omfattning. För nästa budgetår kan det exempelvis ske på så sätt, att de 10 milj. kronor, som departementschefen prutat på anslaget till distributionsanläggningar etc., beviljas utgå, men under den punkt som avser förvärv av enskilda företag för eldistribution.

Vi hemställer därför,

att riksdagen, med bifall i övrigt till vad som yrkas i statsverkspropositionens bilaga 27, kap. 6 angående statens vattenfallsverk, måtte besluta att anslaget under d) övriga anslag, punkt 2, avseende förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet, höjes till 11 500 000 kronor.

Stockholm i januari 1955

Helmer Persson

Gunnar Öhman
